

FUNCTIONARUL , PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

SUPLIMENT LA REVISTA „ADMINISTRAREA PUBLICĂ”

La Academie au început studiile de master cu frecvență redusă

Pe 15 octombrie 2019, la Academia de Administrare Publică a avut loc lansarea studiilor superioare de master, învățământ cu frecvență redusă 2019-2020, la programele „Relații internaționale” și „Anticorupție”.

În deschiderea evenimentului, rectorul Academiei, Oleg BALAN, doctor habilitat, profesor universitar, a adresat felicitări studenților-masteranzi, care au susținut cu succes concursul și au fost înmatriculați la studii superioare de masterat, ceea ce le deschide largi posibilități de afirmare în cariera de funcționar public. Referindu-se la procesul de studii de la Academie, rectorul a vorbit și despre tradițiile instituției, printre care vizitele demnitarilor de stat din alte țări, ale ambasadurilor acreditați

în Republica Moldova, care țin prelegeri din domeniul serviciului public, ceea ce contribuie la perfecționarea continuă a studiilor.

Prim-prorectorul Academiei, Andrei GROZA, doctor, conferențiar universitar, a felicitat, la rândul său, studenții-masteranzi

cu începerea primului an de studii. Făcând o scurtă analiză a procesului de studii, a programelor, domnia sa a subliniat importanța lor pentru modernizarea serviciului public al țării, pentru dezvoltarea economiei, a relațiilor internaționale, a integrării europene a Republicii Moldova. Prim-prorectorul i-a îndemnat pe studenți să acumuleze cunoștințe temeinice în domeniul ales și să se afirme ca buni specialiști.

Cu un mesaj de felicitare către noul contingent de studenți-masteranzi

s-a adresat decanul Departamentului studii superioare de master, Ion DULSCHI, doctor, conferențiar universitar, care a făcut o scurtă prezentare a Academiei, etapele de dezvoltare a instituției, activitățile ce se întreprind pentru racordarea procesului de studii la standardele europene și internaționale.

După încheierea festivității, studenții-masteranzi au avut întâlniri cu șefii de catedre și au mers apoi la lecții conform orarului.

Ana-Laura PAȘNIC

Abonarea 2020

Stimați cititori,

Este în toi campania de abonare la presa scrisă pentru anul 2020.

Sperăm să rămâneți fideli publicațiilor noastre – ziarul „Funcționarul Public” și revista „Administrarea Publică” și pe parcursul anului viitor.

Adresăm îndemnul pentru abonare, în special, autorităților publice și funcționarilor publici, cărora le sunt destinate aceste publicații ale Academiei de Administrare Publică, unicele ediții periodice în domeniu din republica noastră.

Vă reamintim că:

Ziarul „Funcționarul Public” apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 39 lei;

6 luni - 78 lei;

1 an - 156 lei.

Indice poștal - 67919.

Revista „Administrarea Publică” apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei;

6 luni - 84 lei;

1 an - 168 lei.

Indice poștal - 76957.

Abonarea poate fi perfectată la oficiile poștale ale Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei”.

Președintele Igor Dodon în UTA Găgăuzia

Președintele Republicii Moldova, Igor Dodon, a efectuat o vizită de lucru în Autonomia Găgăuză, în cadrul căreia a avut o întrevedere cu bașcanul, Irina Vlah, și președintele Adunării Populare a Găgăuziei, Vladimir Kissa. Oficialii au discutat mai multe subiecte cu privire la dezvoltarea autonomiei. Interlocutorii au remarcat implementarea cu succes a unor proiecte sociale și umanitare de importanță majoră, au analizat planurile de dezvoltare a regiunii pe viitor.

În mod special, părțile au examinat acțiunile de pregătire a marșii celor 25 de ani de la adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Legii „Cu privire la statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz Yeri)”. De asemenea, interlocutorii au discutat despre adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a trei proiecte de lege cu privire la Găgăuzia,

care vizează armonizarea legislației republicane și regionale.

În context, doamna Vlah a venit cu propunerea de a convoca o ședință a grupului de lucru format din deputați în Parlamentul Republicii Moldova și ai Adunării Populare din Găgăuzia. Igor Dodon a informat-o pe doamna Irina Vlah că la următoarea ședință a Parlamentului, fracțiunea parlamentară proprezidențială a Partidului Socialiștilor va lansa inițiativa cu privire la adoptarea proiectelor de lege respective.

În continuarea vizitei de lucru, Igor Dodon, împreună cu bașcanul Irina Vlah, a mers în satul Cișmichioi, unde, inițial, a vizitat grădinița din localitate, construită la indicația și cu susținerea Președintelui Turkmenistanului, Gurbangulî Berdimuhamedov.

Din numele Fundației de Binefacere a Primei Doamne „Din Suflet”, Igor Dodon le-a donat copiilor mai multe jucării.

De asemenea, în sala arhiplină a Casei de cultură a satului, Igor Dodon a avut o discuție cu locuitorii care i-au relatat despre problemele cu care se confruntă și le-a ascultat doleanțele.

Delegația Consiliului Europei în vizită la Chișinău

Președintele Parlamentului Republicii Moldova, Zinaida Greceanii, s-a întâlnit cu delegația Ambasadorilor Grupului de raportori pentru democrație (GR-DEM) al Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, însoțită de William Massolin, șeful Oficiului Consiliului Europei de la Chișinău, aflată într-o vizită de documentare la Chișinău, la invitația autorităților Republicii Moldova.

Din delegație au făcut parte Ambasadorii, Reprezentanții permanenți din România Răzvan Rusu, Președinte al GR-DEM, din Bulgaria - Katya Todorova, din Principatul Liechtenstein - Daniel Ospelt, din Lituania - Laima Jurevicienė, din Norvegia - Elisabeth Waalas, din Suedia - Mårten Ehnberg, din Elveția - Christian Meuwly, precum și Verena Taylor, Director al Secretariatului Comitetului de Miniștri, și Denis Bribosia, membru al Secretariatului. Au fost prezenți, de asemenea, Corina Călugăru, Ambasador, Reprezentant Permanent al Republicii Moldova, și William Massolin, Șeful Oficiului Consiliului Europei de la Chișinău.

În cadrul discuțiilor au fost abordate mai multe subiecte de actualitate din Republica Moldova, inclusiv reforma justiției și procuraturii, combaterea corupției,

drepturile omului, colaborarea cu societatea civilă, situația mass-media etc.

„Apreciam parteneriatul cu Consiliul Europei și interesul constant manifestat față de evoluțiile din țara noastră. Susținerea din partea Dumneavoastră a majorității parlamentare este o încurajare pentru pași care trebuie să-i întreprindem în continuare pentru a recăpăta încrederea totală a partenerilor externi și a cetățenilor țării”, a declarat Zinaida Greceanii.

Delegația Ambasadorilor Grupului de raportori pentru democrație (GR-DEM) al Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei s-au întâlnit, de asemenea, cu reprezentanții fracțiunilor Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS), Blocul ACUM, Partidului Platforma Demnitate și Adevăr (DA), Blocul ACUM, Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, Partidului Democrat din Moldova, Partidului Șor. Discuțiile au vizat mai multe chestiuni din agenda politicii interne a Republicii Moldova.

Mai mulți bani și mai multă independență financiară pentru autoritățile publice locale, începând cu anul 2020

De la 1 ianuarie 2020 toate încasările din impozitul pe venit al persoanelor fizice ar putea rămâne în bugetele primăriilor din localitățile rurale. În prezent, doar 75 la sută din aceste venituri rămân în gestiunea autorităților locale. În cazul orașelor și municipiilor acest coeficient va crește până la 50%.

Proiectul a fost prezentat pe 11 octombrie, în cadrul unei ședințe la Guvern cu participarea Prim-ministrului, Maia Sandu, Ministrului Finanțelor, Natalia Gavrilița, și directorului executiv al Congresului Autorităților Locale, Viorel Furdui. Discuțiile au avut loc în

contextul elaborării Legii bugetului pentru anul 2020.

„Lucrăm la un buget al solidarității și echității, un buget care să crească gradul de independență financiară pentru majoritatea primăriilor din țară. Astfel, acestea nu vor depinde atât de mult de transferurile de la bugetul central. Banii vor fi utilizați pentru dezvoltarea locală”, a menționat Maia Sandu.

„Adițional, din bugetul de stat, vor fi compensate din impozitul pe venit al persoanelor juridice fondurile de susținere financiară. Astfel, localitățile vor avea doar de câștigat în urma acestor schimbări și vor putea implementa proiecte sociale de care au nevoie oamenii din aceste comunități”, a spus Natalia Gavrilița.

Legea bugetului de stat va intra în vigoare după ce va fi aprobată de Guvern, iar ulterior de Parlament.

Finalizarea cursului de instruire pentru colaboratorii MAI

Pe 2 octombrie 2019, la Academia de Administrare Publică a finalizat cursul de formare managerială „Management și Leadership” pentru 25 de angajați cu funcții de conducere din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Rectorul Academiei de Administrare Publică, Oleg BALAN, doctor habilitat, profesor universitar, a estimat că actualul curs de instruire a personalului MAI are o importanță deosebită, deoarece la el au participat funcționari de rang înalt din cadrul ministerului. Sunt ferm convins că toate cunoștințele acumulate pe parcursul celor trei săptămâni o să vă fie de

real folos în activitatea practică. Nu uitați nici pentru o clipă că dumneavoastră reprezentați statul”, a spus rectorul. Felicitând asistența cu ocazia finalizării cursului, Oleg Balan le-a urat succes angajaților ministerului de interne în activitatea lor de mai departe.

Ianuș ERHAN, secretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne, a adus mulțumiri conducerii Academiei pentru organizarea acestui curs, menționând îndeosebi echiparea modernă a sălilor de curs și calitatea lecțiilor, dar și prestația formatorilor instituției.

În final, au fost înmânate certificatele de absolvire a

cursului de formare managerială „Management și Leadership”.

Inaugurarea programului de instruire a angajaților MAI avut loc pe 12 septembrie curent în prezența oaspeților de onoare Andrei NĂSTASE, viceprim-ministru, ministru al Afacerilor Interne, Peter MICHALKO, șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, Daniel IONIȚĂ, Ambasado-

rul României în Republica Moldova. Cursul de formare managerială a avut drept scop consolidarea cunoștințelor, dezvoltarea abilităților și modelarea atitudinilor/comportamentelor și de leadership necesare conducerii subdiviziunii și administrării eficiente a resurselor acestuia. Cursul a cuprins 120 de ore academice.

Sergiu CONDREA

Acord de cooperare instituțională

Recent, la Academia de Administrare Publică s-a aflat într-o vizită de documentare Nicolai MOROZKIN, rector al Universității de stat din Bașkortostan, Federația Rusă, însoțit de Rishat NIGMATULIN directorul Institutului de drept din cadrul Universității

de stat din Bașkortostan. Oaspeții au avut o întrevedere cu rectorul Academiei de Administrare Publică, Oleg BALAN, doctor habilitat, profesor universitar. La întâlnire au participat prim-rectorul Academiei, Andrei GROZA, doctor, conferențiar

universitar, și șeful Direcției relații internaționale Dinu MANOLE.

În cadrul întrunirii, au fost făcute prezentările instituțiilor, s-a discutat despre prioritățile în activitatea acestora și despre colaborarea pe viitor dintre Acade-

mia de Administrare Publică și Universitatea de stat din Bașkortostan.

Oaspeții au vizitat blocurile de studii, biblioteca științifică, secția activitate editorială și căminul-hotel al Academiei, fiind impresionați de calitatea de serviri din instituție.

În finalul întâlnirii, rectorul Academiei Oleg Balan și rectorul Universității din Bașkortostan Nicolai Morozkin au semnat Acordul de cooperare instituțională care prevede pregătirea cadrelor de calificare înaltă pentru autoritățile publice, cooperarea științifică, schimb de literatură științifică, participarea în cadrul diverselor proiecte internaționale. Părțile au discutat, de asemenea, despre posibilitatea dezvoltării unor programe duble în domeniul cercetării.

Cor. F. P.

Inițierea unui proiect de colaborare în domeniul mediului

Perspectivile participării Academiei de Administrare Publică în cadrul proiectului regional EU4 Environment au fost discutate la întrevederea rectorului AAP, Oleg BALAN, doctor habilitat, profesor universitar, cu Andrei ISAC, coordonator pentru Moldova al acestui proiect.

În timpul apropiat, urmează a fi elaborat și semnat un Memorandum de colaborare a Academiei în programul respectiv.

Andrei ISAC a informat despre acțiunile proiectului și prioritățile de implementare a acestuia în Republica Moldova, în perioada anilor 2019–2022. Potrivit expertului, programul regional EU4 Environment a fost lansat la 12 aprilie 2019 și este implementat în comun cu Ministerul Economiei și Infrastructurii, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. Scopul proiectului este promovarea și implementarea principiului economiei verzi, care stă la baza dezvoltării mai multor domenii

de aplicare în țara noastră pentru următorul deceniu.

- Suntem deschiși pentru a contribui la implementarea acestui proiect în Republica Moldova. Instituția noastră dispune de suficientă experiență și potențial științifico-didactic în domeniul instruirii. Dar este important ca toate acțiunile întreprinse în cadrul programului respectiv să aducă plusvaloare autorităților publice în implementarea principiilor economiei verzi, la creșterea eficienței energetice, a spus rectorul Academiei, Oleg Balan.

La întrevedere au participat Serghei PALIHVICI, șef Catedră științe

administrative, doctor, Aurelia ȚEPORDEI, director Departament dezvoltare profesională, și Dinu MANOLE, șef Direcție relații internaționale.

atului Estic: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina pentru conservarea și utilizarea durabilă a capitalului natural, îmbunătățirea

* * *

Proiectul „EU4 Environment” este finanțat de Uniunea Europeană și acordă asistență țărilor Parteneri-

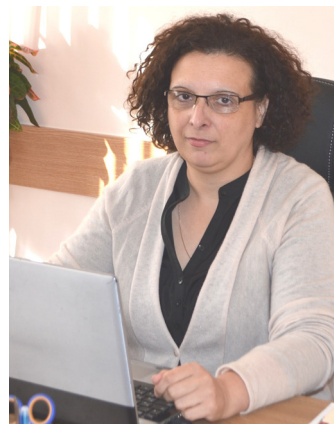
calității mediului, creșterea bunăstării populației prin dezvoltarea economică.

Sergiu VLĂDICĂ

Distincții de Ziua Profesorului

Cu prilejul Zilei profesionale a lucrătorilor din învățământ care este marcată, anual, în data de 5 octombrie, 140 de cadre didactice din toate raioanele țării s-au învrednicit cu Diploma de Onoare a

Președintelui Republicii Moldova.

Diploma de Onoare a fost conferită în semn de apreciere a măiestriei pedagogice manifestate la promovarea unui învățământ de calitate,

pentru cuget competitiv și creativitate la reformarea procesului educațional și activitate metodică-didactică prodigioasă.

Printre cadrele didactice care au primit Diploma de Onoare a Președintelui

Republicii Moldova sunt profesoarele Academiei de Administrare Publică - Silvia GORIUC, șef Catedră științe juridice, doctor în drept, conferențiar universitar, și Angela PĂPĂU, șef Catedră științe politice și relații internaționale, doctor în istorie, conferențiar universitar.

De asemenea, prin hotărârea Senatului Academiei de Administrare Publică, dnei Aurelia ȚEPORDEI, director Departament dezvoltare profesională, i s-a conferit titlul „Formator al anului”.

Adresăm distinselor doamne cele mai sincere felicitări pentru înalta apreciere și le dorim mult succes în activitatea didactică.

Noi granturi doctorale

Administrarea publică este un domeniu al științei relativ nou pentru Republica Moldova. Oportunitatea dezvoltării științei administrative publice este incontestabilă pentru țara noastră, aceasta găsindu-și argumentarea în necesitatea cunoașterii sistemelor moderne de administrare publică, a particularităților sistemului actual al administrației publice în Republica Moldova.

Deoarece una dintre funcțiile Academiei de Administrare Publică constituie pregătirea cadrelor științifice și didactice în domeniul administrării publice, un rol deosebit în realizarea acestei misiuni importante îi revine **Școlii doctorale în științe administrative**, autorizată să realizeze programe de doctorat la specialitățile: 563.01.Teoria, metodologia administrației publice și 563.02.Organizarea și dirijarea

rea în instituțiile administrației publice, servicii publice, dispunând de cadre științifico-didactice abilitate cu dreptul de conducător de doctorat.

Școala doctorală își propune ca misiune promovarea și realizarea excelenței în cercetare, sporirea calității pregătirii și crearea unui cadru academic propice în care conducătorii de doctorat și studenții doctoranzi înțeleg că doctoratul reprezintă forma instituțională supremă de consacrare profesională, iar singurele criterii de evaluare sunt valoarea științifică a cercetării, originalitatea tezei de doctorat, precum și seriozitatea, probitatea științifică și etică a doctorandului.

În cadrul Academiei este asigurată transparența procedurilor de evaluare și de selecție a candidaților pentru admiterea la doctorat pe locurile bugetare, obținute ca granturi doctorale, este

Silvia DULSCHI,
doctor, conferențiar
universitar,
șef Direcție știință
și doctorat

garantat accesul la aceste informații, inclusiv prin publicarea lor pe pagina WEB a Academiei și prin alte mijloace de informare.

În urma concursului de proiecte științifice pentru granturi doctorale, anunțat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării pentru anul

de studii 2019-2020, Academia de Administrare Publică a obținut 11 granturi. Proiectele științifice înaintate la concurs țin de domeniul administrației publice și sunt parte a tematicii generale a Academiei de Administrare Publică: „Suport științific în modernizarea administrației publice din Republica Moldova”.

Anul acesta, înscrierea la concursul de admitere la studii de doctorat în cadrul Academiei a demarat pe data de 25 septembrie 2019 și va dura până la 22 octombrie 2019.

Admiterea la doctorat se va efectua în baza examenului la disciplina *Administrarea publică* și a referatului științific la tematica specialității alese.

Principalul obiectiv al probei de concurs și al referatului științific este evaluarea capacității candidatului de a realiza o cercetare științifică doctorală.

Cunoștințele acumulate ne ajută să punem în valoare potențialul nostru intelectual

Andrei RUSSU,
director general al
Agenției juridice
„Onoris Legis”,
doctorand AAP

„Știința este o cunoaștere clară a adevărului, iluminarea minții”. Acest motto îl consider cel mai potrivit pentru a caracteriza rolul studiilor de licență, superioare de master, de doctorat etc. Este absolut evident ca, pe tot parcursul vieții, să învățăm. Procesul de studii și cunoștințele noi ne motivează energizant, ne avansează la noi niveluri ale cunoașterii, inclusiv a

cunoașterii de sine, a propriilor forțe intelectuale.

M-am condus și eu de aceste principii pentru a mă afirma în viață, a-mi face o carieră profesionistă pe potrivea vocației mele. Astfel, am început studiile superioare la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de drept. Am urmat ciclul de master la Moscova, la Academia Diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse, Facultatea drept internațional public. În 2013, mi-am luat licența de mediator (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”) și, actualmente, sunt doctorand în anul I la Academia de Administrare Publică.

Am hotărât să fac doctoratul anume la Academia de Administrare Publică deoarece aici, după cum aveam să constat, sunt profesori cu vastă experiență și îmi este aproape profilul Academiei. În cariera mea de până acum am avut destul de multe tan-

gente și proiecte din sectorul administrației publice. Am aplicat aici pentru că îmi pasă cu adevărat și pentru că vreau să schimb ceva în sistemul existent. Iar, în acest scop, este necesar de făcut serioase cercetări științifice în domeniul respectiv și cele mai de valoare oportunități mi le oferă studiile de doctorat de la Academie. Consider că îndrumătorii de la Academie mă vor ajuta în calea mea spre noi realizări și perfecționare.

Tema tezei mele de doctorat este **„Eficientizarea structurii administrative în contextul descentralizării”**, conducător științific - Mihai Roșcovan, doctor în economie, conferențiar universitar, căruia îi aduc, pe această cale, mulțumirile mele pentru suportul și îndrumările profesionale pe care mi le oferă.

Respectiv, am cele mai bune urări de bine pentru întregul personal științifico-

didactic al Academiei, care ne-a lăsat, chiar de la bun început, cele mai frumoase impresii, și sunt ferm convins că studiile doctorale de aici îmi vor îmbogăți cu mult experiența mea profesională în domeniul jurisprudenței.

Aș vrea să menționez și faptul că aici se acordă o mare atenție atât teoriei cât și practicii, destul de important pentru mine în calitatea mea de conducător al Agenției juridice „Onoris Legis”, atenția mea fiind concentrată permanent asupra sporirii potențialului agenției pentru a oferi servicii de calitate clienților noștri.

Urmează ani studioși de muncă intensă în lumea științelor administrative, a jurisprudenței, pe care mă voi strădui să-i realizez, în contextul reformelor administrației publice, pentru a-mi aduce modesta contribuție la perfecționarea serviciului public al țării.

În perioada 18 - 21 septembrie 2019, la Minsk, Republica Belarus, a avut loc un nou Workshop al proiectului „Educational for Drone (eDrone)” 574090-EPP-1-2016-1-IT-EPPKA2-CBHE-JP. Academia de Administrare Publică, partener al proiectului, a fost reprezentată de **Silvia Dulschi, doctor, conferențiar universitar, manager de proiect, și Tatiana Castrașan, cercetător în cadrul proiectului, care, la întoarcere, ne-au prezentat materialul pentru ziar despre acest eveniment.**

Tehnologii ale dronelor discutate la Minsk

Reuniunea a fost găzduită de partenerul de proiect, Universitatea de Stat din Belarus, sesiunile de lucru au întrunit reprezentanții celor 17 universități-partenere de proiect.

Participanții la reuniune au fost salutați de către Francesco Lamonaca, reprezentantul UNISANNIO, Vasili Safonov, prorector al Universității de Stat din Belarus, reprezentanți ai ambasadelor din Republica Belarus, ai Ministerului Situațiilor de Urgență din Republica Belarus, ai ambasadelor acreditate la Minsk.

La deschiderea evenimentului au participat cu discursuri reprezentanți ai Centrului spațial din Belarus („Sisteme de informații geografice”), ai Centrului național de comunicare și difuzare prin satelit (Belintersat), ai Academiei de Aviație din Belarus.

Francesco Lamonaca a abordat subiecte cu referire la buna implementare a proiectului, managementul proiectului, diseminarea eficientă a rezultatelor, aspectele financiare, sustenabilitatea proiectului.

David Chechelashvili, reprezentantul echipei de proiect din partea Universității de Stat Ilia, din Tbilisi, Georgia, a familiarizat participanții la workshop cu

provocările viitoare în aplicarea civilă a dronelor la nivel global.

Experiența partenerilor moldoveni în dezvoltarea cursurilor CIA în cadrul proiectului eDrone a fost prezentată de către Florentin Paladi, manager al proiectului eDrone, Universitatea de Stat din Moldova, și Tatiana Bulimaga cercetător în cadrul proiectului.

Reprezentanții Ministerului Situațiilor de Urgență din Republica Belarus au ținut un discurs privind aplicarea dronelor în situațiile de urgență. Evoluția în dezvoltarea aviației fără pilot în Republica Belarus a fost prezentată de către reprezentanții companiei belaruso-chineze „Авиационные технологии и комплексы”, specializată în producerea de sisteme aeriene fără pilot (UAV), bazate pe vehicule aeriene fără pilot (UAV) de diferite tipuri, echipamente de aviație moderne, inclusiv motoare de avioane, elemente electronice de bord, aparate pentru recepția transmisiei datelor.

Facultatea de radio, fizică și tehnologie computerizată din cadrul Universității de Stat din Belarus a fost prezentă cu informații captivante privind stațiile de măsurare a zborurilor ba-

zate pe drone DJI, iar profesorii de la Facultatea de geografie și geoinformatică a Universității au vorbit despre supravegherea structurii de utilizare a terenurilor pe termen lung, utilizând date cu rezoluție medie.

Un interes deosebit au manifestat participanții la reuniune față de prezentările Centrului spațial din Belarus „Sisteme de informații geografice” și Centrului național de comunicare și difuzare prin satelit al Republicii Belarus „Belintersat”, privind sistemul național de comunicare și difuzare prin satelit și aplicațiile civile ale satelitului pentru teledetecție.

În cadrul workshopului, a avut loc o masă rotundă referitor la organizarea CIA în Belarus și cooperarea cu Oficiul Național Erasmus+. În conformitate cu Planul de acțiuni, elaborat la nivel de consorțiu, responsabili pentru implementarea pachetelor de lucru au prezentat activitățile desfășurate în perioada evaluată, situația actuală a proiectului în instituție, s-a discutat deschis despre problemele de implementare a proiectului,

termenele limită de prezentare a raportului EACEA, situația financiară, necesitatea de diseminare a realizărilor proiectului. Programul întrunirii a prevăzut, de asemenea, câteva vizite tehnice la Centrul spațial din Belarus „Sisteme de informații geografice” și Centrul național

de comunicare și difuzare prin satelit al Republicii Belarus „Belintersat”.

Urmare a discuțiilor au fost identificate oportunități de colaborare pe viitor, implementarea în comun a pachetelor de lucru ale proiectului și diseminarea rezultatelor proiectului. Am trasat, de asemenea, noi sarcini pentru echipa Academiei de Administrare Publică privind realizarea proiectului în Republica Moldova.

NOTĂ. Proiectul Erasmus+ „eDrone – Education for Drone” este cofinanțat de Comisia Europeană prin Programul Erasmus+ KA2 Capacity Building, începând cu 15 octombrie 2016 pe o perioadă de trei ani. Obiectivul proiectului eDrone este de a defini un mediu de învățare pentru a oferi mai multe oportunități de accesare a noilor competențe legate de utilizarea tehnologiilor cu drone în activitățile profesionale. Aceste competențe noi se referă, în special, la utilizarea soluțiilor TIC avansate pentru utilizarea dronelor și a datelor obținute cu ajutorul acestora în scopul diversificării oportunităților profesionale ale tinerilor. În cadrul vizitei la Universitatea din Minsk am avut o întrevvedere cu colaboratorii bibliotecii, făcând un schimb de reviste.

Participarea la această întrunire va avea un impact pozitiv asupra organizării activităților în cadrul Planului de acțiuni a proiectului, dar și în stabilirea relațiilor cu instituțiile, reprezentanții cărora au participat la reuniune.

Parteneriatul local de ocupare a forței de muncă - factor strategic de dezvoltare a pieței muncii

*O nouă formă ce impulsionează acțiunile actorilor pe piața muncii o constituie Parteneriatul local de ocupare a forței de muncă, fondat în aprilie curent la Cahul (LEP Cahul). Primele rezultate ale Parteneriatului demonstrează viabilitatea acestui proiect, oportunitățile și mecanismele ce le oferă pentru dezvoltarea pieței muncii prin crearea locurilor noi de muncă. Despre această formă progresistă de dezvoltare a pieței muncii relatează în continuare **dna Raisa DOGARU, director al Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) a Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.***

Comunicarea cu colegii din APC și APL este primordială în stabilirea unor parteneriate în vederea implementării politicii de ocupare. Rezultatele pot fi îmbunătățite datorită unei bune cooperări și implicării a instituțiilor statului, partenerilor sociali, organizațiilor neguvernamentale, a altor actori. O formă de conlucrare este prin intermediul Consiliului tripartit al ANOFM, unde participă 3 reprezentanți ai Guvernului, 3 ai Confederației Naționale a Sindicatelor și 3 ai Confederației Naționale a Patronatului, care examinează mersul realizării politicii de ocupare, discută despre probleme, soluții. Comisii tripartite sunt create și la nivelul subdiviziunilor teritoriale.

Parteneriatul a fost constituit în baza abordărilor Uniunii Europene referitoare la planificările negociate la nivel descentralizat în vederea creării locurilor de muncă, tranziției spre formalizarea lucrătorilor și întreprinderilor. La fel, sunt abordate provocările cu care se confruntă tinerii neîncadrați în educație,

ocupare sau formare (NEETs) în Moldova, în special, cei care sunt detașați de piața muncii și care se gândesc că migrația este unica oportunitate de câștig. Prin intermediul LEP Cahul în parteneriat cu Consiliul Național al Tineretului s-a reușit identificarea a, cel puțin, 100 de tineri din categoria NEETs, Procesul

fiind în derulare, tinerii identificați au fost asistați pentru înregistrare la Direcția ocuparea forței de muncă Cahul (subdiviziunea ANOFM), informații cu privire la oportunitățile pieței muncii din Cahul. Persoanele au fost direcționate să participe, în calitate de beneficiari ai Acțiunilor LEP. Câteva persoane au aplicat la programele de start-up, implementate în parteneriat cu Organizația pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii (ODIMM), cu finanțare de 100%. 54 de persoane au decis să urmeze instruirile în apicultură ca antreprenori, ca ulterior, după elaborarea planului de afaceri să participe la competiția planurilor de afaceri și să ia un grant de 2000 USD pentru a procura o stupină, 13 persoane au fost atașate meșterilor populari pentru a fi instruiți de către aceștia. Programul de instruire este o pilotare a măsurii active de subvenționare a angajatorilor. Urmare a instruirilor, tinerii abilitați cu cunoștințe în sectorul artizanal vor putea fi angajați de meșterii populari sau își

vor lansa o afacere proprie, dacă vor decide să aplice.

LEP Cahul contribuie și la formalizarea întreprinderilor. În prima fază a proiectului, în jur de 50 de gospodării țărănești (GT) au fost formalizate. În același timp, vor fi create 2 cooperative de producere: producători de miere și de brânzeturi tari care vor include circa 30 de GT formalizate.

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă este implicată în calitate de partener al Organizației Internaționale a Muncii (OIM) în procesul de implementare a primului Parteneriat Local pentru Ocuparea Forței de Muncă (LEP) la Cahul. LEP Cahul este elaborat și pus în aplicare sub auspiciul Comisiei Teritoriale Tripartite pentru Consultări și Negocieri Colective (CTCNC), platformă de dialog social care unește împreună reprezentanții autorităților publice, asociațiile patronatelor și sindicatelor locale. Un rol important în procesul consultării îi revine ANOFM și subdiviziunii de la Cahul. Comisia Teritorială pentru Consultări și Negocieri Colective Cahul acționează în calitate de catalizator, întrunind partenerii relevanți de pe piața muncii, identificând provocările principale din domeniul ocupării forței de muncă din teritoriu și propunând acțiuni concrete de abordare a barierelor din procesul generării locurilor de muncă și tranziției la formalizare. Această abordare se bazează pe îndemnul și capacitățile actorilor locali de a aduce schimbarea pe piața muncii și a asigura

sustenabilitatea procesului de implementare a LEP. Un avantaj considerabil al LEP este promovarea de către acesta a colaborării și angajamentelor asumate de parteneri în implementarea intervențiilor și parteneriatelor cu Serviciul public de ocupare, care, în conformitate cu cadrul legal, furnizează măsuri active și programe tuturor șomerilor și persoanelor în căutarea unui loc de muncă, astfel încât să se poată realiza obiectivul principal de asigurare a unei forțe de muncă integrate și productive, precum și asigurarea unei munci decente pentru toți.

Parteneriatul Local de Ocupare (LEP Cahul) se va finaliza în martie 2020, iar prin intermediul acestuia se vor crea și formaliza circa 264 locuri de muncă, lansa circa 110 start-up în sectoare cu potențial de creare a locurilor de muncă (apicultură, industrie creativă și artizanat). Circa 670 de persoane din raionul Cahul, inclusiv persoane din categoriile cu risc de excludere socială, vor beneficia de oportunitățile oferite de proiect. De aceste oportunități vor beneficia, indirect, și circa 1000 de persoane din comunitate.

Primul LEP din Cahul a costat circa 450,000 USD, dintre care OIM a contribuit cu 50%, în calitate de catalizator, restul contribuțiilor fiind resursele naționale.

ANOFM pledează pentru extinderea acestui model în alte regiuni, astfel încât LEP-urile să devină o abordare standard pentru crearea locurilor noi de muncă în toată Republica Moldova.

Angela ZAPOROJAN: „Pentru a te afirma ca primar trebuie să ai voință de a schimba ceva, să fii un slujitor ferm al comunității, al cetățenilor”

Primarul de Colonița, doamna Angela Zaporojan și-a propus să candideze pentru al treilea mandat, la alegerile locale generale din 20 octombrie, pentru a continua cele realizate în primele două mandate. Aceste realizări, după cum aveam să constat din dialogul cu Angela Zaporojan au fost pe potriva așteptărilor oamenilor.

„Mă bucur, ne spune dumneaei, că am reușit să implementăm proiecte în domeniul asigurării populației cu apă și canalizare și oamenii au acum apă de calitate la robinet. O mare problemă a fost una dintre cele două grădinițe de copii, clădirea căreia fusese preluată de la balanța primăriei și utilizată în alte scopuri. Dar ce înseamnă a priva tânăra generație, viitorul nostru, de condiții decente de educație?! Am întreprins măsurile de rigoare, inclusiv juridice, și am reîntors grădinița

la primărie. Am beneficiat de un proiect bun de la Grant RO2, România, care a fost cofinanțare de la Fondul de Investiții Sociale din Moldova. Am renovat capital grădinița, alocând bani și de la consiliul Municipal Chișinău și din bugetul local și am redeschis această instituție preșcolară de 160 de locuri.

Dacă vorbim de tânăra generație, voi mai menționa construcția și amenajarea bazinului de la liceul teoretic „Gheorghe Ghimpu”, unde elevii practică probe sporti-

ve nautice. Am implementat și alte proiecte sociale după necesitățile comunității”.

Aceste realizări au motivat-o pe dna A. Zaporojan să meargă mai departe, având susținerea consătenilor și încrederea în forțele proprii.

„Problema numărul unu este acum infrastructura drumurilor locale, accentuează doamna primar. Trebuie să elaborăm proiecte noi și să găsim finanțare. O altă problemă este cea a tinerețului, care nu are o locație adecvată pentru activități, pentru odihnă. Venim cu ideea de a construi un Centru multifuncțional, în care vor fi săli de sport, fitness, săli de forță pentru copii etc. Intenționăm să deschidem o cantină socială pentru persoanele nevoiașе din sat, un Centru de reabilitare gratuit. Avem și alte idei în perspectivă”.

Oamenii au încredere în doamna Angela Zaporojan,

care le-a demonstrat calitățile sale de bun manager, organizator și tăria de a le duce pe toate până la capăt. Ne-a interesat, în special, cum vede dumneaei un primar potrivit la locul potrivit.

„Să fie om de omenie, bun gospodar, mărturisește Angela Zaporojan. Pentru a te afirma ca primar trebuie să ai voință și caracter, de a schimba ceva, să fii un slujitor ferm al comunității, al cetățenilor. Sunt mulți oameni care știu cum și ce să facă, dar nu sunt motivați, întâmpinând greutăți sau impedimente și cedează. Trebuie să fii și un luptător. Anii de activitate la primărie au fost o școală bună pentru mine și pot merge mai departe, mai bine pregătită pentru a fi om pentru oameni”.

Vă urăm noi succese și realizarea a tot ce vă propuneți.

Ana-Laura PAȘNIC

Dialog social al tinerilor la consiliul raional Rezina

Consiliul raional Rezina a organizat, recent, în colaborare cu Palatul raional de cultură „Nicolae Lupov”, o masă rotundă cu participarea tinerilor de la liceele teoretice „Alexandru cel Bun” și „Olimp”, de la școala profesională, a membrilor consiliului raional de tineret și a președintelui filialei din Rezina a Camerei Tinerilor Antreprenori JCI Moldova, Marian Calugher.

Dialogul a fost organizat cu scopul de a discuta despre planurile și doleanțele tinerilor privind organizarea Săptămânii Naționale a Tineretului 2019, care urmează să se desfășoare în luna noiembrie.

Tinerii au demonstrat un interes sporit față de tema propusă, exprimându-și opiniile vizavi de organizarea

manifestățiilor, precum trainingul motivațional, maratonul de ciclism, Ziua ușilor deschise la consiliul raional Rezina, discotecă tematică (anii '80, '90 ai secolului trecut), promovarea talentelor rezinene, târgul de colectare a bunurilor pentru familiile socialmente-vulnerabile. Au

fost înaintate multe idei și propuneri, din toate acestea fiind alese cele prioritare.

Este important de menționat că participarea tinerilor la viața publică contribuie semnificativ la progrese în diverse sfere sociale, favorizează schimbul de cunoștințe, de experiență,

deprinderi și aptitudini ale tinerilor, creează la adulți o imagine pozitivă despre tineri.

Iuliana POPA-CRUDU,
specialist relații cu
publicul,
consiliul raional
Rezina

Originară din satul Cornești, raionul Ungheni. Vera Buga consideră orașul Cornești din același raion, drept a doua sa baștină. Destinul i-a hărăzit să se dedice orașului, unde activează din 1990, fiind angajată în funcția de contabil-șef la primărie, având studii făcute la Colegiul financiar-bancar, specialitatea „Evidență contabilă în bănci”. În această funcție, a cunoscut îndeaproape situația din oraș, problemele comunității.

„Mi s-a propus să candidez la primărie încă în anul 2003. Atunci nu am acceptat, mă gândeam că nu sunt pregătită să mă includ în campanie. Treceau anii și nimic nu se schimba. Atunci am conștientizat că comunitatea are încredere în mine și eu nu am vrut să-i dezamăgesc pe oameni. Am candidat și, astfel, am fost aleasă, în 2015, în funcția de primar”.

Vera Buga a venit în fruntea primăriei fiind ferm hotărâtă să schimbe radical situația, să redea primăriei sensul ei adevărat - misiunea de slujitor vrednic al comunității, al cetățenilor.

„O concepție a mea privind eficientizarea administrației publice și buna guvernare la nivel local a constat în elaborarea și implementarea proiectelor. În postura mea anterioară de contabil-șef la primărie, nicidecum nu mi puteam explica de ce a rămas doar pe hârtie proiectul „Aprovizionarea cu apă și canalizare a orașului Cornești și satului Romanovca”, elaborat încă în 2003, primarii precedenți și consiliile locale nu depuseră undeva vre-o cerere de finanțare a acestui proiect, foarte necesar populației din aceste două localități.

În septembrie 2015, am depus o cerere la Fondul Ecologic Național. Suma totală a proiectului a constituit 35 milioane de lei. Până în prezent, au fost

îndeplinite lucrări în sumă de peste 15,5 milioane de lei. Magistrala de apeduct și canalizare a fost executată în proporție de 100 %. După construcția stațiilor de epurare și de tratare, în următoarea etapă, se va testa traseul de apă din râul Prut și apoi vor începe conectările la apeduct și canalizare a instituțiilor publice și a locatarilor.

Fondul Ecologic Național ne-a susținut financiar și la implementarea proiectului „Colectarea și transportarea mecanizată a deșeurilor în or. Cornești”, fiind procurate un tractor MTZ, echipament pentru salubritatea orașului.

Un alt proiect a fost „Vino cu noi să facem orașul mai curat”, finanțat de Fundația comunitară Ungheni.

Cu susținerea financiară a Fundației comunitare Ungheni au fost elaborate și implementate următoarele proiecte: „Grădinița de azi, viitorul de mâine”, „Ne dorim o copilărie fericită”, „O copilărie veselă”, „Antrenând sănătatea dezvoltăm comunitatea”, „Promovăm cultura ca să nu ne pierdem neamul”, „Odihnă pe alea tineretului”. În cadrul acestor proiecte au fost construite mai multe terenuri de joacă pentru

copii, instalații de fitness, au fost procurate costume naționale pentru ansamblul folcloric de femei „Datina” care activează pe lângă Casa de cultură din orașul Cornești.

Pentru implementarea proiectelor de infrastructură a orașului au fost stabilite relații de colaborare cu parteneri din țară și de peste hotare. Astfel, cu finanțarea de la bugetul raional și cel local realizăm proiecte de iluminare stradală și de renovare a drumurilor. Ambasada Poloniei ne-a susținut financiar la implementarea proiectului „Renovarea stadionului din centrul or. Cornești”, iar PNUD Moldova - la reparația cazangeriei cu instalarea cazanelor pe biomasă și panouri solare, fiind instalate 2 cazane pe biomasă și 4 panouri solare. A fost reparată cazangeria”.

Numărul de proiecte implementate pe parcursul

unui singur mandat este impunător.

„Suma totală a tuturor acestor proiecte constituie peste 17 milioane de lei, sau câte 4,3 milioane per an”, a menționat Vera Buga.

Având aceste rezultate, dumneaei s-a înscris hotărâtă în campania electorală pentru un nou mandat. „Pentru că este vorba de orașul Cornești, localitatea noastră, unde îmi doresc să finalizez ceea ce am început și să realizez noi proiecte, iar aceste alegeri vor fi un test important pentru mine.

Mi-am trasat și planurile de viitor. Este vorba de finalizarea proiectului „Apeduct și canalizare în or. Cornești și s. Romanovca”. Alte obiective se referă la infrastructura drumurilor locale, iluminatul stradal pe întreg teritoriului orașului. Avem proiectul tehnic pentru gazificarea localităților, alte proiecte sociale ce corespund nevoilor și necesităților cetățenilor, comunității întregi. Toate acestea nu sunt doar o datorie a mea în fața concetățenilor, ci mai degrabă o afecțiune sufletească pentru Cornești, căci baștina înseamnă totul pentru om, dăinuirea noastră de neam”.

Ion AXENTI

Lansarea apeductului magistral Leova - largara

Consiliul raional Leova, în parteneriat cu Agenția de Dezvoltare Regională (ADR) Sud, a lansat oficial apeductul magistral Leova-largara, implementat cu suportul Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ Moldova), prin intermediul proiectului „**Modernizarea Serviciilor Publice Locale în Republica Moldova**” (MSPL), având scopul de a îmbunătăți condițiile de viață, reducerea riscurilor pentru sănătatea populației și prevenirea exploatării excesive a resurselor naturale și a poluării mediului.

În cadrul măsurilor investiționale implementate, au fost construite 23 km din rețeaua apeductului magistral Leova-largara. De asemenea, a fost construită o stație de captare a apei și două stații de pompare a apei. Lucrările de construcție și reabilitare au durat din luna decembrie 2017 până în luna aprilie 2019. Bugetul total al măsurilor investiționale a fost de 64 milioane de lei, dintre care, aproximativ 54 milioane de lei au fost oferți de Guvernul Germaniei prin intermediul GIZ Moldova, aproximativ 9 milioane lei au fost alocați din sursele Fondului Național de Dezvoltare Regională, iar un milion de lei a fost contribuția consiliului raional Leova.

Ion Gudumac, preșe-

dintele raionului Leova: „Inaugurarea apeductului magistral Leova-largara reprezintă un eveniment de o conotație deosebită pentru locuitorii raionului Leova, dar și pentru autoritățile locale. Or, asigurarea cu servicii de calitate, crearea condițiilor de trai pentru cetățeni este una dintre cele mai importante priorități ale noastre”.

Noua conductă de aducțiune va aproviziona cu apă 30 de localități din raionul Leova, la apeduct fiind conectate, la prima etapă, localitatea largara și orașul Leova, iar la cea de-a doua etapă - satele Filipeni, Romanovca și Cupcui. Conectarea tuturor localităților este planificată pentru sfârșitul anului 2020.

Proiectul „*Construcția apeductului magistral Leova-largara*” este un proiect cu impact major în domeniul alimentării cu apă a populației raionului Leova. **În cadrul extinderii acestuia, de apă potabilă calitativă vor beneficia circa 50**

mii de locuitori ai raionului Leova.

Astfel, urmare a implementării acestui proiect s-au pus bazele modernizării serviciului de aprovizionare cu apă și canalizare prin regionalizare. A fost creat comitetul director local la nivel de raion, care coordonează și monitorizează implementarea proiectului de îmbunătățire a serviciului de alimentare cu apă și canalizare în raionul Leova. Măsurile investiționale în cadrul proiectului contribuie direct la îmbunătățirea serviciilor prin extinderea zonei de alimentare cu apă potabilă de către operatorul local SA „Apă - Canal Leova” și pregătirea unor măsuri viitoare pentru furnizarea apei potabile și localităților vecine din grupul selectat cu potențial sprijin financiar din partea Uniunii Europene.

**Serviciul de presă al
consiliului raional Leova**

Renovarea serviciului de salubritate de la Ungheni

Întreprinderea municipală „AVE-Ungheni” a achiziționat 460 de containere noi, produse în Austria.

„Deoarece recipientele pe care le avem sunt foarte uzate, am decis să le înlocuim cu altele noi. O parte dintre ele vor fi instalate la punctele de colectare a deșeurilor, amplasate în preajma blocurilor de locuit, o altă parte sunt pentru casele la sol. Containerelor vor fi inscripționate corespunzător tipului de deșeu colectat și vor avea capace de diferite culori. Costul containerelor cumpărate de „AVE-Ungheni” este de 20.500 de euro. Am reușit să facem această achiziție cu resursele proprii, lucru care ne bucură și ne inspiră încrederea că vom iniția și alte acțiuni de modernizare a sistemului de colectare selectivă a deșeurilor în municipiul Ungheni”, a explicat

administratoarea întreprinderii, Claudia Coniuhov.

Totodată, cetățenii sunt îndemnați să arunce deșeurile menajere în containerele corespunzătoare: „Multe dintre recipiente au fost distruse prin aruncarea deșeurilor de construcție în containerele pentru deșeuri menajere, de plastic și de hârtie, sau arse de răufăcători. Pentru a identifica cetățenii care aduc daune acestor bunuri, vom instala camere de supraveghere la căsuțele pentru colectarea deșeurilor. Cu toții vrem să locuim într-un oraș modern, dar mai avem de muncit la capitolul comportament civilizat. Consider că totul începe de atitudine noastră față de lucrurile care ne înconjoară”, a concluzionat administratoarea.

Menționăm că, începând cu anul 2008, în municipiul Ungheni deșeurile din plas-

tic și hârtie se colectează separat. Acestea ajung la stația de sortare a întreprinderii „AVE-Ungheni”, iar mai apoi sunt predate pentru reciclare. Reciclarea acestor tipuri de deșeuri

are un impact pozitiv asupra dezvoltării economiei circulare și contribuie, totodată, la economisirea resurselor naturale și reducerea poluării mediului ambiant.

În ultimii ani, primăria municipiului Ungheni, în parteneriat cu „AVE-Ungheni”, a întreprins acțiuni de colectare selectivă și a altor tipuri de deșeuri. Începând cu anul 2017, în municipiul Ungheni se colectează deșeurile de echipamente

electrice și electronice. Pentru facilitarea colectării selective a acestor deșeuri, în scurt timp, va fi achiziționată o autospecială și alte echipamente în cadrul proiectului „*Râuri fără deșeuri pentru o Mare Neagră curată*”, finanțat de Uniunea Europeană.

**Ina OLEARCIUC,
specialist în relații
cu publicul,
primăria mun. Ungheni**

Câteva argumente despre sumerieni, acadieni, babilonieni și alte comunități antice ca vorbitoare de limbă rumână

Andrei GROZA,
doctor în istorie,
conferențiar universitar,
prim-prorector al
Academiei de
Administrare Publică

Analiza izvoarelor scrise în vechime, inclusiv ale Bibliei, ne dovedește că toate comunitățile de oameni la începuturi au vorbit limba rumână. Printre acestea sunt și cele ale sumerienilor, acadienilor și babilonienilor care, cu cel puțin 6 mii de ani până la era noastră, s-au coborât din teritoriile de nord-est, dinspre Marea Neagră și Marea Mediterană, și au fondat în regiunea Mesopotamiei de Jos primele formațiuni statale.

Așadar,

1) după cum ne arata cele scrise cu mii de ani în urmă, sumerienii și acadienii și-au numit zeul suprem, tatăl tuturor zeilor, zeul cerului și înălțimilor *An/Anu* și soția acestuia, *Anta/Ana* de la cuvântul *nant*, care în forma dată se întâlnește numai în limba rumână. *An/Anu* ca zeu suprem a fost recunoscut de mai multe comunități nu numai din Asia ci și din Europa. Acesta s-a numărat și printre primii zei ai românilor, cu numele puțin modificat - *Ian/Ianus*.

DEX-ul limbii române, ca de obicei, ne induce în eroare, spunându-ne că cuvântul *nant* este de proveniență latină, că provine de la latinescul *altus* și iată de ce.

În primul rând, dacă vă uitați atent, chiar după formă *nant* - *altus* sunt foarte departe unul de altul.

În al doilea rând, și acesta este principalul, cuvântul *nant* este cunoscut și utilizat de sumerieni și acadieni cu mii de ani mai înainte de apariția în istorie a romanilor și a limbii latine, și aceasta este ceva firesc dacă ținem cont că atât sumerienii cât și acadienii, făcând parte din comunitățile primilor oameni, vorbeau limba rumână. Aceștia și-au numit zeița și principalul zeu, zeul și zeița cerului, înălțimilor, *An* și *Anta*, de unde se vede destul de clar că își trag numele de la cuvântul *nant* în forma dată și cu sensul de mare, care se ridică mai sus decât alții, care se distinge prin rang, care este superior (a se vedea DEX-ul limbii române).

Fiind un cuvânt, un nume de la începutul începuturilor, în cinstea acestuia au fost formate multe alte nume: *Ana*, *Diana*, *Ianuș*, *Iancu* ș. a. care se întâlnesc la mai multe neamuri, inclusiv la rumâni.

Tot numele zeului *An*, mai târziu, a stat la baza formării altor nume, prenume, denumiri așa ca *Arian*, *Caloian*, *Numerian*, *Dorian*, *Teofan*, *Nișcan*, *Boghean*, *Adrian*, *Valerian*, *ieșan*, *dîmbovițean*, *moldovan*, *muntean*, *sorocean* ș. a., în care *an* înseamnă că persoanele acestea se află sub ocrotirea Celui Înalț, că sunt din neamul lui.

În urma cunoașterii celor expuse mai sus am înțeles că și cuvântul/elementul *anti-*, din numele *Antioh*, *Antigon* ș. a. purtate în perioada veche de unii regi, conducători și chiar de unele persoane simple, este de proveniență rumânească și nu înseamnă altceva decât înaltul, marele, supremul ș. a. m. d. și că acesta nu are nimic cu elementul *anti-* care înseamnă împotriva, în contra, opus ș. a.

De la cuvântul rumânesc *nant*, de la numele zeului *An*, a zeiței *Anta* provine și cuvântul *an*, care cuprinde perioada de timp de 12 luni, timp cât se învârtă pământul în jurul soarelui, ciclul care are început și sfârșit în același loc.

2) Eufрат, unul dintre cele două râuri (Tigrul și Eufрат), pe malurile căruia a luat naștere una din cele mai vechi civilizații, cea a sumerienilor, acadienilor, babilonienilor și asirienilor, își trage denumirea din două cuvinte, *eu* și *frate*, iar îmbinarea *eu+frate* se întâlnește numai în limba rumână. Despre acest râu se vorbește în foarte multe izvoare scrise în vechime, inclusiv în Biblie. Locuitorii din acea regiune, în limba lor maternă au numit râul Eufрат fiindcă acesta era ca un frate a râului Tigrul care curge, practic, paralel și cu care, în prezent, la aproximativ 120 de km de Golful Persic, se unește formând un râu comun.

3) Râul Eufрат se forma în urma fuziunii altor două râuri mai mici, *Murat* și *Carpos*, denumirile cărora tot sunt rumânești. Cuvântul *Murat* în forma dată se întâlnește numai în limba rumână, iar *Carpos* (pește de baltă din familia crapilor - n.n.), după cum se vede, este și el rumânesc.

4) *Apsu*, așa era numit la acadieni zeul apelor nesărate, nume care se observă destul de clar că provine de la cuvântul *apă* și care în forma dată se întâlnește numai în limba rumână.

5) *Marduc* (Mar-Duc, Mare-Duca), așa era numit la sumerieni, acadieni, babilonieni și alte comunități din vechea Mesopotamie zeul suprem, după ce a început a decădea cultul zeului *An/Anu*. Mare-Duca, adică marele conducător. Îmbinarea

Mare-Duca se întâlnește numai în limba rumână.

6) *Bel/Bela* (de la *inversarea* cuvântului rumânesc alb/lumină/zi - n.n.). Așa era supranumit în unele regiuni zeul suprem *Marduc*, adică Marele-duca - alb/lumină (Beross, anii 350/340 î.e.n. - 280/270 î.e.n., ne spune că *Bel/Bela* era un cuvânt tradus din limba greacă și însemna Zeu.18

7) *Mari*, oraș-stat care a existat pe malurile râului Eufрат, în mileniile III-II î.e.n., denumirea căruia provine de la rumânescul - mare.

8) *Babilon*, oraș-stat antic își trage denumirea de la cuvântul rumânesc a bălbai. Cuvinte rumânești întâlnim, în nume de regi babiloneni - *Ammi Taduca* (Ța - duca), *Urzicu Rumaș*, *Marduc* (Mare - duca), *Salmanasar* (Salmana - sarțar).

9) Cuvintele rumânești *magie* și *mag* sunt cunoscute în această regiune cu mii de ani înaintea erei noastre. Azi sunt întâlnite în multe limbi, inclusiv din Asia, dovadă că nu este de origine latină așa cum pretinde DEX-ul limbii române.

10) *Mă*, așa erau numite forțele supranaturale la sumerienii antici și considerate capabile de a dirija, conduce tot ce se întâmplă în societate.

Unica limbă care a păstrat acest cuvânt până în prezent este limba rumână. *Mă* este utilizat ca o adresare obișnuită către una sau mai multe persoane, de regulă, de sex masculin, pentru a exprima admirație, mirare, nedumerire față de vitejia, dibăcia, bunătatea, ura ș. a. m. d., de care dau dovadă persoanele. Vocativul cu cuvântul *mă* înseamnă, în primul rând, o adresare către forțele supranaturale *mă* care îl înconjoară pe om, chemându-le să ia parte, să participe, la cele ce urmează să întreprindă acesta.

ma dată se întâlnește numai în limba rumână.

5) *Marduc* (Mar-Duc, Mare-Duca), așa era numit la sumerieni, acadieni, babilonieni și alte comunități din vechea Mesopotamie zeul suprem, după ce a început a decădea cultul zeului *An/Anu*. Mare-Duca, adică marele conducător. Îmbinarea

Ample lucrări de restaurare a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni

Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni, monument arhitectural construit în secolele XVII – XVIII, reprezintă perla și faima orașului Căușeni. O spun asta, deoarece acest locaș sfânt este un monument de unicat în spațiul est-carpatic prin amplasarea sa sub nivelul solului (biserică semi-îngropată), datorată faptului că localitatea Căușeni făcea parte din raiaua Bugeacului, fiind așadar condusă după legea otomană care impunea ca bisericile să nu se ridice mai sus decât baza acoperișului geamiilor din același ținut și să nu depășească anumite dimensiuni.

Au fost perioade grele în istoria bisericii, fiind lăsată în voia sorții, de izbeliște. Situația s-a schimbat după declararea independenței Republicii Moldova, când monumentele arhitecturale istorice au fost luate sub ocrotirea statului, fiind planificate ample lucrări de restaurare a acestora, printre care și Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni.

În octombrie 2016, a fost anunțat un proiect de

restaurare a acestei biserici, finanțat de către Fondul Ambasadorilor SUA pentru Conservarea Culturală, investițiile constituind circa 300 mii dolari SUA.

Recent, cu ocazia lansării unei noi tranșe de finanțare în cadrul proiectului de restaurare a bisericii, aici au efectuat o vizită de lucru Ministrul Educației, Culturii și Cercetării, Liliana Nicolaescu-Onofrei, împreună cu Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova, E.S. Dereck J. Hogan. Doamna ministru a apreciat înalt colaborarea în cadrul acestui proiect, exprimându-și recunoștința pentru susținerea din partea SUA, prin intermediul Ambasadei Americane la Chișinău, a proiectului de restaurare a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni. Oficialul a reiterat importanța reabilitării edificiului care, pe lângă faptul că reprezintă un monument cu o arhitectură și o pictură de unicat, mai este și monument de valoare națională.

La rândul său, E. S. Dereck J. Hogan a menționat

interesul manifestat de țara sa pentru susținerea proiectelor culturale în Republica Moldova, subliniind că promovarea patrimoniului cultural înseamnă nu numai spiritualitatea unei țări, dar și dezvoltarea economică a acesteia, iar valorificarea și dezvoltarea acestuia contribuie la creșterea atractivității Republicii Moldova ca și destinație turistică.

Proiectul de restaurare este promovat de către Asociația Obștească Centrul de Cercetări Arheologice din Republica Moldova sub egida Muzeului Național de Artă și a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Urmare a suportului financiar acordat prin intermediul Ambasadei SUA la Chișinău, în perioada 2019-2021 se preconizează finalizarea lucrărilor de restaurare a picturii din interiorul bisericii, restaurarea acoperișului bisericii și amenajarea camerei de aerare la fundațiile edificiului.

Ca ex-primar al orașului Căușeni, aș remarcă faptul că la realizarea cu succes a proiectului de mare

importanță pentru orașul nostru se implică activ și specialiștii primăriei prin oferirea serviciilor de logistică și infrastructură, de apă și canalizare, alte servicii, contribuind la efectuarea calitativă a lucrărilor de restaurare, precum tencuirea pereților exteriori ai lăcașului, reconstituirea tâmplăriei bisericii (ferestre, ușă), conservarea vestigiilor arheologice ale pridvorului bisericii, amenajarea sistemului de drenaj, amenajarea rețelilor ingineresti și de iluminare, restaurarea/reabilitarea zidului și porții din preajma edificiului și amenajarea teritoriului din jurul bisericii.

În calitate de responsabil nemijlocit de acest obiectiv de interes local și național, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a dispus alocarea pentru anul 2020 a bugetului necesar pentru finalizarea proiectului de restaurare a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din Căușeni.

Grigorie REPEȘCIUC,
deputat în Parlamentul
Republicii Moldova

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Sergiu VLADÎCA - șef secție

Ion AXENTI - specialist principal

Ana-Laura PAȘNIC - specialist principal

Marina PASTUH - inginer-programator

A DRESA ANOASTRĂ:

Mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.

Ziarul apare de două ori pe lună.

Indice 67919.

Coli de tipar 1,5. Tiraj: 300.

Dat la tipar 15.10.2019

E-mail: aap.editura@yahoo.com

CONTACTE:

Tel: 28-40-78

